

ВЕРОУЧЕНИЕ - ЧАСТ ПЪРВА

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Свещена история на ветхия завет

1. Бог, Творец на видимия и невидимия свят .	2
2. Библията — книга за Бога, за света и за човека .	3
3. Вярa в един Бог и идолопоклонство .	4
4. Патриарси .	4
4.1. Авраам .	4
4.2. Исаак .	5
4.3. Исав и Иаков .	6
4.4. Иосиф .	7
4.5. Праведният Иов .	11
4.6. Мойсей .	12
5. Синайско законодателство .	13
6. Израилски съдии .	14
6.1 Самуил .	14
7. Израилски царе .	15
7.1. Саул .	15
7.2. Давид .	16
7.3. Соломон .	17
8. Пророци. .	18
8.1. Пророк Илия .	19
8.2. Пророк Исаия .	20
8.3. Пророк Иеремия .	20
9. Духовен упадък на човечеството. Надежди на европейския народ и на другите народи за идването на Спасителя. .	21

Свещена история на новия завет

10. Рождение на Йоана Кръстителя .	23
11. Благовещение .	23
12. Рождение на Исуса Христа .	24
13. Детство на Исуса Христа .	25
14. Юношески години на Исуса Христа .	26
15. Св. Йоан Предтеча и неговото учение .	26
16. Кръщение на Исуса Христа .	27
17. Христос в пустинята се готви на обществена проповед .	28
18. Първа Пасха в Иерусалим .	28
19. Беседа със самарянката .	30
20. Богослужение .	30
21. Състав на православното богослужение .	31
22. Християнски православен храм .	32
23. Вътрешно устройство на храма .	33
24. Църковна принадлежност .	34
25. Свещени изображения .	34
26. Източно и хорово църковно пение .	35

СВЕЩЕНА ИСТОРИЯ НА ВЕТХИЯ ЗАВЕТ

1. БОГ, ТВОРЕЦ НА ВИДИМИЯ И НЕВИДИМИЯ СВЯТ

Светът е чудно устроен. Всяка заран слънцето изгрява от изток, свети и грее цял ден, а вечер се скрива на запад. Зиме всичко е покрито със сняг, и природата е като мъртва. Но настъпва пролет. Природата се пробужда. Поникват треви и безброй цветя. Гората, гола през цялата зима, се раззеленява. Овощни дървета разцъфтяват. Птички веселят гори и поля с радостни песни. Поточета весело бълбят. Ниви поникват. Всичко около нас е красиво и пълно с живот. Дойде ли лято, храните започват да зреят. Зреят и овощните дървета. Градините са пълни със зеленчук. Когато пък настъпи есен, човек прибира плодовете на своя труд и се готви за зимата. За зимуване се готви и цялата природа.

Какъв чуден ред има във всички промени, които наблюдаваме в природата! И никой човек не може да го измени.

А колко е красив светът! По него се издигат високи планини и се разстилат широки полета. Реки и потоци текат и следват пътя си към просторни морета и океани. Какви не животни, цветя и растения има по света! А нощем по небесния свод светят безброй звезди. Всяка от тях се движи по своя път. По свой път се движи и нашата земя, и месечината. Как чудно е устроен целият свят, който виждаме!

Отначало светът не е съществувал. Само един Бог е съществувал. Той пожелал и от нищо създал света. В началото светът бил неустроен. Мрак и пустота се разстиляли навсякъде. Бог създал най-напред светлината. След това създал земята и всички небесни тела. Сетне

определил сушата и водата по земното кълбо. По Божия воля се появили едно след друго всякакви растения и животни по сушата, различни риби — в моретата, птици — из въздуха. Най-сетне Бог създал човека и с него увенчал Своето творение — света.

Бог създал и невидимия свят. Земята и всичко по нея, слънцето, месеца и всички небесни светила наричаме видим свят, защото можем да го видим. Има и невидим свят. Това са ангелите. Те са Божии служители. И невидимият свят е Божие творение. Бог го създал преди видимия свят.

Отначало всички ангели били добри и изпълнявали Божията воля. Един от тях обаче се възгордял и поискал да стане равен на Бога. Той успял да примами и други ангели. Бог ги наказал. Възгорделият се ангел бил наречен сатана, т. е. противник, понеже се противил на Божията воля. Наречен бил още дявол, т. е. клеветник.

Как изповядваме вярата си в Бога. Христовата църква е установила да изповядваме своята вяра в Бога така:

Вярвам в един Бог, Отец, Вседържител, Творец на небето и земята, на всичко видимо и невидимо.

С тия думи изказваме, че вярваме в един Бог, а не в много богове, както вярвали някога езичниците. Ние наричаме Бога Отец, т. е. баща на всички ни. За него казваме, че е Вседържител, понеже държи всичко в своята власт — всичко в света става по Негова воля. Ние наричаме Бога Творец на небето и земята, на всичко видимо и невидимо, защото е създал целия свят.

2. БИБЛИЯТА — КНИГА ЗА БОГА, ЗА СВЕТА И ЗА ЧОВЕКА

Как ни се открива Бог. Бог е дух, затова е невидим. Но Той се открива на хората по различни начини. Открива ни се чрез нашата съвест. Когато сторим нещо лошо, съвестта започва да говори в нашата душа. Тя ни укорява, загдето сме съгрешили. Тогава ни е тежко и си казваме: „Съвестта ни гризе”. Съвестта — това е Божи глас в душата на всеки човек.

Бог ни се открива и чрез Своето велико творение — света. Както за автора на една книга съдим по самата книга, или за един майстор — по неговите произведения, тъй и за Бога съдим по света — Неговото дело. Светът е величествен и красив. Велик е и неговият Творец. Бог се открива и направо на хората. Той направо е говорил на първите люде Адам и Ева. Говорил е на много праведници в древни времена. Пращал е и ангели, които известявали на хората Неговата воля. Така, ангел Господен се явил на Дева Мария и ѝ донесъл радостната вест, че ще роди Исуса Христа; ангели известили на овчарите рождението Христово; ангел Господен казал на мирносоците, че Христос е възкръснал. Всичко, което Бог открил на хората Сам или чрез Своите ангели, е записано в една книга, наречена Библия. Тая книга се казва още Свещено писание. Праведни и благочестиви люде с Божия помощ са я написали.

Библията е книга за Бога. В нея е казано, че Бог е Творец на всичко видимо и невидимо; че е велик и всемоушен; че Той е вечен — няма ни начало, ни край. Библията ни разкрива, че Бог се грижи за целия свят и за всичко живо в него.

Библията е книга и за света. В нея се казва, че светът е Божие Творение и се описва неговото величие и красота.

Библията е още книга и за човека. В нея е казано, че човек е най-висше Божие творение, оставено да владее над света; че той е образ и подобие Божие, защото душата му е дадена от Бога; че трябва да се труди и да умножава дадените му от Бога дарби, та да е полезен и на другите. В Библията е разкрито, как човек трябва да живее праведно и благочестиво. В нея са дадени за поука много примери на богоугоден живот и на живот не в съгласие с Божията воля.

Стар и Нов завет. Свещеното писание е съставено от много книги. Една от тия книги на брой 50, са написани преди Рождество Христово. Те се наричат Стар завет и съдържат Божията воля към хората до идването на Исуса Христа. В тях е разкрито обещанието, заветът, на Бога да изпрати Спасител на света. В Стария завет е казано, как трябвало да се подготвят човеците да посрещнат Спасителя.

Останалите книги, на брой 27, се наричат Нов завет. В тях е изложена Божията воля от времето, когато Бог изпълнил Своето обещание. Книгите на Новия завет описват живота, учението и делата на Спасителя и Неговите апостоли.

Разпространение на Библията. Няма друга книга така разпространена, както Библията. Тя е преведена на повече от 800 езика и наречия и се чете от милиони люде из целия свят. Има страни, гдето Библията се намира почти във всеки дом. Людете там са добри, трудолюбиви и си помагат едни на други.

Библията е преведена и на български език.

3. ВЯРА В ЕДИН БОГ И ИДОЛОПОКЛОНСТВО

Вярата на първите люде. Първото семейство, което Бог създал, пазело вярата в Своя Творец и я предало на потомството си. То предало и Божието обещание, че на света ще се роди Спасител, който ще научи хората на праведен живот.

Отдалечаване от Бога. След време хората се умножили и заживели из цял свят. Тогава започнали да забравят вярата на своите прадеди. Отдалечили се от Бога и почнали да се учудват на всичко в света. Учудвали се на слънцето и звездите; поразявани били от силата на земята; със страх гледали бурното море; треперели при гръмотевици и светкавици; ужасявали се от диви зверове. И хората взели да смятат всичко това за богове. Те делели тия богове на добри и зли и започнали да им правят изображения, наречени идоли или кумири. След време захванали да мислят, че идолите са самите богове, покланяли им се и ги почитали като богове. Тъй се появило идолопоклонството. Люде, които имали такава вяра, се нарекли идолопоклонници или многобожници.

Вярата на евреите в един Бог. Измежду всички народи в старо време само у евреите се запазила вярата в един Бог. За да ги затвърди в тая вяра и ги предпази от идолопоклонство, сам Бог дал на евреите следните заповеди:

1. Аз съм Господ Бог твой. Да нямаш други богове освен Мене!
2. Не си прави кумир (идол) и никакво изображение на онова, що е горе на небето, що е долу на земята и що е във водата, под земята. Не им се кланяй и не им служи!
3. Не изговаряй напразно името на Господа, твоя Бог! Тия заповеди определят точно, че човек трябва да
вярва само в един Бог, чието име е свето и трябва да се произнася с почит.

4. ПАТРИАРСИ

Евреите населявали земите по долното течение на р. Ефрат. Те се делели на родове. Всеки род се ръководел от началник, наречен патриарх. Патриархът бил на висока почит и имал голяма власт — съдел, нареждал всичко в рода и принасял жертва на Бога. Патриархът бил Божи служител. Нему Бог откривал волята си. Когато патриархът умираше, негов наследник оставал първородният му син. Паметта на починал патриарх се тачела дълго. Видни патриарси били: Аврам, Исаак, Иаков и др.

4.1. АВРАМ

(Битие, гл. 12, 13, 14, 18, 21)

Бог определя Авраама за родоначалник на голям народ. Авраам бил набожен и благочестив. Произлизал от знатен род и се славел с големите си богатства. Бог искал чрез него да запази чистата вяра, затова веднъж му казал: „Излез от своята земя, от своя род и от дома на баща си, та иди в земята, която ще ти покажа. Аз ще създам от

тебе голям народ, ще те благословя и ще прославя твоето име, а чрез тебе ще бъдат благословени всички народи по земята”. Авраам послушал Бога. Взел жена си Сарра и братовия си син Лот, събрал цялата си покъщнина и богатство — стада и камили, и заминал за далечната Ханаанска земя. Там Бог му се явил пак и му казал, че тая е земята за неговото потомство.

Скръбта на Авраама. Авраам заживял в мир с всички съседни. Богатствата му бързо растели. Но той постоянно скърбял, че си нямал чедо. Бог обаче му внушил да не скърби, защото ще бъде родоначалник на многобройно потомство. Затова и името му е Авраам, което значи господар.

Авраамово гостоприемство. Скоро Бог потвърдил Своето обещание. Бил горещ летен ден. Авраам седял на сянка пред шатрата си. По едно време забелязал трима пътника. Той се затекъл към тях, поклонил им се до земя и ги поканил да се отбият в шатрата му. Пътниците приели. Те били прашни, изморени и гладни. Авраам наредил да се измият, според обичая, нозете им, да се изпече прясна пита за обед, а сам донесъл масло, мляко и сготвено теле.

На обед един от пътниците казал:

— Аврааме, догодина пак ще ти дойда на гости. Тогава Сарра ще роди син.

Сарра била наблизко и чула думите на пътника. Тя се позасмяла защото не могла да повярва, че ще има син на старини. Но пътникът казал:

— За Господа няма нищо невъзможно. Пътниците се нахранили и си заминали. Авраам разбрал, че сам Бог с двама ангели го е посетил.

След една година Божието обещание се изпълнило: Сарра родила син, когото нарекли Исаак.

4.2. ИСААК

(Битие гл. 22 и 24)

Бог изпитва вярата на Авраама. Исаак пораснал и станал умен и послушен момък. Неговите родители били вече спокойни, че си имат наследник. Но Бог поискал да изпита вярата на Авраама и да покаже силата и пред околните народи, па и пред всички бъдещи потомци. Затова един ден казал:

— Аврааме, вземи едничкия си син Исаака, когото тъй много обичаш и ми го принеси в жертва на планината, която ще ти покажа.

Жертвата била тежка. Авраам трябвало да погуби едничкия си син, едничката си радост и надежда. Но той знаел, че над всичко стои волята на Бога. Затова решил веднага да изпълни Божиата заповед. Рано сутринта събудил сина си и заедно с двама слуги тръгнал на път. Те взели дърва и огън за жертвата. След три дни стигнали до планината, гдето трябвало да стане жертвоприношението. Авраам оставил слугите да чакат, дал на сина си да носи дървата и сам взел огън и нож. Двамата тръгнали към върха. Из пътя Исаак кротко попитал:

— Татко, огън и дърва имаме, а где е агнето за жертва! Авраам му отговорил:

— Чедо, Бог ще се погрижи за жертвата.

Стигнали на върха. Авраам направил жертвеник и наредил на него дърва. Едвам тогава открил на Исаака, че Божиата воля е — той да бъде жертвата. Кроткият Исаак изтръпнал, но не се възпротивил. Когато обаче Авраам с трепереща ръка посегнал да

го пожертвува, чул се глас:

— Аврааме, не вдигай ръка върху детето! Аз познах, че се боиш от Бога и не пожали дори едничкия си син за Него.

Авраам останал изумен. Повдигнал очи, обърнал се и видял овен, заплетен с рогата си в храсталака. Взел го и го пренесъл в жертва.

И пак чул глас:

— Аврааме, аз ще благословя и размножа потомството ти, както звездите на небето и пясъка по морския бряг. Чрез твоето потомство ще благословя всички народи.

Авраам се върнал със сина си в къщи. Вярата му в Бога и в Неговите обещания станала по-силна.

Авраам задомява Исаака. Още приживе Авраам се погрижил да задоми сина си. Всички околни народи обаче били езичници. За да се запази в потомството му истинската вяра, Авраам избрал за другарка на Исаака работливата и послушна мома Ревека, внучка на своя брат. Той изпратил в Месопотамия верния си слуга. Елиезера да доведе Ревека. Авраам умрял на 175-годишна възраст с пълна вяра в Божиите обещания.

4.3. ИСАВ И ИАКОВ

(Битие, гл. 25—28)

Двамата сина на Исаака. Дълго Исаак и Ревека били бездетни. Те се молели горещо на Бога да им даде деца. И Бог чул молитвата им. Добили им се два сина близнаци: Исав и Иаков. Исав се родил пръв, затова се смятал за първороден. Той бил едър и снажен, с косматото тяло. Занимавал се с лов и прекарвал повече на полето. Затова станал груб, буен и лекомислен. Той често наскърбявал родителите си. Дори без тяхно съгласие се оженил за идолопоклонка. Иаков бил кротък и срамежлив. Занимавал се със скотовъдство и затова се навъртал повече около къщи. Майката обичала повече нежния и скромнен Иаков, а Исаак обичал повече Исав.

Исав продава първородството. Един ден Иаков сварил леща. В това време Исав се върнал на лов, изморен и изгладнял. Като видял гостбата, помолил брат си да му даде да яде. Но Иаков му казал:

— Ще ти дам, ако ми отстъпиш първородството!

— Защо ми е първородство, когато умирам от глад? — отвърнал Исав. И му се заклел, че се отрича от първородството си.

Така лекомисленият Исав отстъпил своите права за паница леща.

Исаак благославя Иакова. Без да знае, че Исав продал вече първородството си, Исаак му поръчал да улови дивеч, да го сготви и му го донесе да яде, та да го благослови. Ревека чула всичко. Тя искала Иаков да получи благословието, затова наредила да се заколят и сготвят две ярета. Сетне повикала Иакова, обвинила шията и ръцете му с кожа, за да наподобява косматото тяло на Исав, и го пратила с гозбата при Исаака. Иаков дошъл при престарелия си баща и го целунал. Исаак го благословил като първороден син, без да го познае.

Когато Исав се върнал, Исаак разбрал грешката си. Но, по Божие внушение, той

не отменил даденото благословение.

Исав се разгневил люто. Той намразил брат си и му се закарал да го убие.

Бягството на Иакова. Ревека се научила за закарата на Исава. Тя посъветвала Иакова да избяга в Месопотамия при нейния брат Лавана.

Иаков послушал майка си. Простил се с нея и с баща си и тръгнал сам на дълъг път. Вечерта замръкнал на полето. През нощта сънувал чуден сън: стълба, опряна о земята, достигала с върха си небето; по нея слизали и се качвали ангели; на върха и стоял сам Бог, Който му казал: «Аз съм Господ, Бог на твоя отец Авраама и Бог на Исаака. Земята, на която лежиш, ще я дам на тебе и на твоето потомство, което ще бъде многобройно като земния пясък. Чрез тебе ще бъдат благословени всички народи по земята. Не бой се! Ще те пазя навсякъде и ще те върна пак в тая земя».

Иаков станал сутринта рано и с молитва благодарил на Бога. Мястото, гдето спал, нарекъл дом Божи.

Иаков на чужбина. Иаков бил приет с радост от вуйча си. Благодарение на него, Лаван забогатял. Забогатял също и Иаков: сдобил се с много овце, камили и друг едър добитък. Той бил щастлив баща — имал 12 сина.

Иаков се връща в Ханаан. Иаков живял 20 години в Месопотамия. Домъчняло му за родния край и, по Божие внушение, тръгнал да се върне. Когато приближил пределите на своята родина, изпратил вестители да кажат на Исава, че си иде. Вестителите се върнали и съобщили на Иакова, че брат му иде да го посрещне с 400 души. Иаков помислил, че Исав ще го нападне, затова наредил слуги да пазят домочадието, стадата и целия керван, а сам прекарал нощта в усърдна молитва. Когато се молел, Бог му открил, че ще се нарича Израил, а народът, който ще произлезе от потомството му, ще се казва израилски народ.

Гневът на Исава отдавна бил минал. Двамата братя се срещнали на сутринта и се прегърнали, разплакани от радост. Иаков отишъл при баща си Исаака. А Исаак бил вече много стар. Той умрял скоро на 180 години. Иаков станал патриарх. Той продължил да пази истинската вяра и Божиите обещания.

4.4. ИОСИФ

(Битие, гл. 37—50)

Иосиф в бащиния си дом. От всички синове Иаков обичал най-много малкия си син Иосифа. Иосиф бил набожен, кротък и послушен. Обичал винаги истината и доброто. Мъчно му ставало, когато неговите братя сторели нещо лошо.

Веднъж Иаков направил на обичния си син хубава шарена дреха. Другите синове се разсърдили от това. Те помислили, че баща им готви Иосифа за свой наследник. Особено много се разсърдили, когато Иосиф им разказал следния сън: „Сънувах, че сме на полето и вързваме снопи. Моят сноп се изправи, а вашите му се поклониха”.

Братята му казали гневно: „Нима искаш да станеш цар и да властваш над нас?”

Друг път Иосиф разказал втори сън:

„Сънувах, че слънцето, месецът и единадесет звезди ми се поклониха”. Баща му го посъмърал и казал: „Какъв е тоя сън? Нима аз, майка ти и твоите братя трябва да ти се поклоним?” Братята намразили още повече Иосифа и търсели случай да му напакостват.

Братята продават Иосифа. Веднъж братята на Иосифа отишли да пасат стадата далеч в полето. Няколко дни наред те не се връщали вкъщи. Иаков пратил Иосифа да им занесе храна и да види, здрави ли са. Иосиф дълго се лутал из полето, докато ги намерил. А братята, като го съзрели отдалеч, си казали:

— Ето, нашият съновидец иде! Сега можем да го погубим.

Най-големият от тях, Рувим им казал:

— Не бива да проливаме братска кръв. Нека го хвърлим в близката яма. Там той ще умре сам.

Той искал по тоя начин да запази Иосифа и през нощта да го върне при баща си.

Щом Йосиф дошъл, братята го хванали, съблекли му новата дреха и го хвърлили в ямата.

В това време се задал керван със стоки за Египет. Един от братята, Иуда, предложил да продадат Иосифа на търговците, вместо да го оставят да умре. Тогава извадили Иосифа от ямата и го продали на търговците за 20 сребърника. В това време Рувим бил при стадата.

За да скрият тежкото престъпление, братята взели Иосифовата дреха, напръскали я с кръв от заклано яре и я пратили на баща си. Иаков познал дрехата и извикал: „Навярно див звяр е разкъсал обичния ми син!” Той облякъл жалейни дрехи и дълго оплаквал Иосифа.

Иосиф в Египет. Йосиф вървял с непознатите търговци към чужда земя. Той вярвал, че Бог не ще го остави. В Египет търговците го продали на един царедворец, по име Потифар (Пентефрия). Потифар обикнал Иосифа заради неговото трудолюбие и го направил управител на целия си дом.

Иосиф не се радвал дълго на доверието, което спечелил. Господарката му била лоша жена. Тя го наклеветила пред мъжа си. Без да провери, как стои работата, Потифар хвърлил Иосифа в тъмница.

Иосиф се издигнал и в тъмницата. Всички затворници го обикнали. Обикнал го и началникът на тъмницата, та го направил свой помощник.

В тъмницата затворили и двама фараонові прислужници — виночерпец и хлебар. Иосиф често разговарял с тях. Една сутрин ги намерил замислени и тъжни и ги попитал, какво ги измъчва. Те му отговорили: „Сънувахме, и няма кой да ни изтълкува сънищата”. Йосиф поискал да узнае, какво са сънували. Виночерпецът казал: „Сънувах лоза с три пръчки. Лозата се разви цъфна и завърза грозде, което узря. Аз изтисках гроздето в чаша и поднесох на фараона да пие”. По Божие внушение Иосиф казал на виночерпеца, че след три дни ще бъде помилван и върнат на предишната служба. И хлебарят разказал своя сън: „Сънувах че носа на главата си три кошници. В най-горната имаше всякакви фараонові ястия, които птиците кълвяха”. Иосиф му казал, че след три дни ще бъде обесен, и птици небесни ще кълват месата му. Тъй и станало.

Иосиф се прославя. Две години след тая случка фараонът сънувал, че стои край брега на р. Нил. От реката излезли седем хубави и угоени крави. След тях излезли седем грозни и мършави крави. Те изяли тлъстите крави, но останали пак мършави.

Фараонът се събудил. Скоро обаче заспал. Той отново сънувал че от едно стъбло израснали седем пълни житни

класа. След тях израснали седем празни и сухи класа. Те погълнали пълните класове, но останали пак празни.

На сутринта фараонът свикал египетските мъдреци и им разказал сънищата си. Никой не успял да ги разтълкува. Научен от виночерпеца, фараонът повикал Иосифа

и му рекъл: „Сънувах сън, и никой не може да го изтълкува. А за тебе чух, че тълкуваш сънища”. И разказал двата съня.

Иосиф отвърнал: „Не аз, а Бог ще отговори за добро на фараона.” Сетне продължил: „И двата съня означават едно и също нещо. Идат седем години на незапомнено плодородие в египетската земя. След тях ще дойдат седем години, в които нищо не ще се роди. Затова, царю, намери си мъдър човек, който да събира жито през плодородните години и да го пази за тежките гладни години”. Всички се смяли от думите на Иосифа. „Щом сам Бог ти откри това, то по-мъдър от тебе не мога намери”, рекъл фараонът. И веднага назначил Иосифа за управител на целия Египет, втори по власт след себе си. Иосиф заживял в слава и големи почести. Тогава бил на 30 години.

Първа среща на Иосифа с братята му. Настанали години на небивало плодородие. По заповед на Иосифа египтяните построили житници и събрали в тях много храни. Настанал после глад по цялата египетска земя. Почнали да гладуват и съседните страни, та дори и далечната Ханаанска земя. Разчуло се, че в Египет има жито, та отвсякъде идвали там да купуват храни. Дошли и синовете на Иакова, освен най-малкият, Вениамин. Те се явили пред Иосифа и му се поклонили. Иосиф ги познал но не им се открил. Той искал да узнае, жив ли е баща му, милеят ли братята му за него и дали са станали по-добри. Иосиф заразпитвал братята си сърдито. Казал им дори, че са шпиони. Изплашени, братята разказали, че са синове на един баща, че имали брат, който се изгубил, и че най-малкият брат останал при баща им. Иосиф се престорил, че не им вярва и заповядал да ги затворят в тъмница. След три дни ги повикал и казал: „За да се уверя, че сте добри и честни, ще ми доведете и най-малкия си брат. Дотогава един от вас ще остане тук заложник”. Братята си казали един другиму: „Ние заслужаваме това наказание заради греха против брата си. Той със сълзи на очи ни молеше да не го продаваме, но ние не го послушахме”. Иосиф чул разговора. Той се натъжил, влязъл в една стая и плакал. После заповядал на напълнят чувалите им с жито и тайно да поставят в тях парите им. За заложник задържал Симеона.

Останалите братя се върнали вкъщи и разказали всичко. Когато Иаков чул, че трябва да се раздели и с Вениамина, наскърбил се и казал: „Иосифа изгубих, Симеон е в тъмница, а сега искате да ме лишите и от Вениамина”. Когато пък изпразнили чувалите, всички се смаяли, че парите им били вътре.

Втора среща на Иосифа с братята му. Дълго Иаков не се съгласявал да пусне Вениамина. Гладът обаче продължавал. Житото се привършвало и трябвало да се купи друго. Никой от братята не искал да отиде в Египет без Вениамина. Иаков с мъка се съгласил да пусне Вениамина. Той поръчал на синовете си да върнат намерените в чувалите пари и да вземат други пари за новото жито. Дал им да занесат на управителя скъпи дарове, та дано той бъде по-милостив към тях. Братята се явили пред Иосифа, поклонили му се дълбоко и му поднесли парите и даровете. Тоя път Иосиф ги приел любезно и ги разпитал за здравето на баща им. Като видял Вениамина, едва сдържал сълзите си от радост. После заповядал да освободят Симеона и поканил братята на обяд. На трапезата сам ги наредил по възраст. Към Вениамина се отнесъл с най-голямо внимание. Това учудило всички. Никой от братята, обаче, не познал Иосифа.

Иосиф заповядал да напълнят чувалите с жито, да поставят в тях парите, а в чувала на Вениамина да турят неговата сребърна чаша. Той искал още веднъж да изпита братята си.

Рано на другия ден братята напусkali Иосифовия дом. Но току-що излезли от града, слугите на Иосифа ги настигнали и казали: „Защо отвърнахте на доброто със зло? Нашият господар ви прие и нагости, а вие откраднахте неговата чаша”. Братята се слисали от тия думи и казали: „Претърсете чувалите на всички ни! У когото намерите чашата, нека бъде наказан със смърт, а ние ще станем роби на господаря ви.” Чашата била намерена в чувала на Вениамина. Братята раздрали дрехите си от скръб и срам и се върнали в града.

Иосиф се открива на братята си. Братята се явили пред Иосифа, паднали пред краката му и казали: „Ние всички ще ти бъдем роби”. Но Иосиф им рекъл: „Роб ще бъде само онзи, у когото е намерена чашата”. Със сълзи на очи братята молили за милост. Те казали, че престарелият им баща не ще може да понесе загубата на Вениамина и ще умре. Иуда сам пожелал да остане роб вместо Вениамина.

Иосиф видел, че жестокостта на братята му е изчезнала. Той не можал да се сдържи повече и през сълзи извикал: „Аз съм Иосиф, вашият брат! Идете по-скоро при баща ми! Кажете му, че съм жив и заобиколен с голяма слава, и го доведете тук да живее!”

След това прегърнал Вениамина и другите си братя. Всички плакали от радост.

По заповед на фараона, Иосиф дал на братята си скъпи дарове и царски колесници за пътуване и ги изпратил с радост.

Иаков се преселва в Египет. Братята се върнали и казали на баща си, че Иосиф е жив и е управител на целия Египет. Иаков отначало не повярвал. Но когато чул всичко и видял царските колесници, сърцето му заиграло от радост. „Син ми Иосиф е още жив! Ще отида да го видя, преди да умра”, извикал той.

Иаков се запътил за Египет. На тръгване се помолил на Бога и му пренесъл жертва.

Срещата на Иосифа и Накова била трогателна. Иосиф се хвърлил в прегръдките на баща си. И двамата плачели от радост.

Иосиф представил баща си и братята си на фараона. Фараонът ги приел любезно и им разрешил да се заселят в най-хубавата и плодородна долина на Египет, наречена Гесем.

Смъртта на Накова и Иосифа. Иаков живял в Египет 17 години. Когато почувствувал края на живота си, помолил Иосифа да го погребат в Ханаанската земя, а не в Египет. След това благословил синовете си и им предсказал, че всеки ще бъде родоначалник на голямо потомство. Иаков предал първородството на Иуда и му предсказал, че от неговото потомство ще се раждат израилските царе, докато се роди Спасителят.

Наскоро Иаков умрял. Той бил погребан в Хаанската земя с големи почести.

В последните дни на живота си Иосиф казал на своите близки, че Бог ще ги върне отново в Ханаанската земя. Освен това завещал да се пренесат костите му в обетованата земя. Иосиф умрял на 110 годишна възраст.

4.4. ПРАВЕДНИЯТ ИОВ

(Според книгата „Иов”, гл. 1—42)

Когато потомството на Иакова било в Египет в далечната арабска страна Уц живял праведен, благочестив и богобоязлив човек, на име Иов. Той имал несметни богатства — обширни и плодородни ниви, хубави пасища, много стада едър и дребен добитък, няколко кервана камили и много слуги. Нямамо равен нему по богатство в цяла Арабия. Иов се славел още като добър и умен човек. Закрилял слабите и помагал на всички, които имали нужда от нещо. Вратите на дома му били винаги отворени за странници. Когато Иов отивал на разходка, всеки му ставал на крака. Когато говорел, всеки мълчал и слушал с внимание. Иов бил и щастлив баща. Имал 7 сина и 3 дъщери, които живеели в сговор и обич. За всичко Иов редовно благодарял на Бога.

Но сатаната завидял на големите добродетели на Иова и клеветнически казал: „Иов е набожен, защото Бог му е дал всичко. Нека загуби, каквото има, и ще похули Бога”.

За да посрами клеветника и да затвърди чрез изпитания вярата у Иова, Бог допуснал сатаната да отнеме от Иова всичко, освен живота му. Ето що станало:

Един хубав ден Иововите синове и дъщери се събрали на угощение и веселба у най-големия си брат. В дома на Иова царувало спокойствие и радост. Но ето, че страшни известия помрачили Иова. Дошъл слуга и обадил, че разбойници отвлекли всичките волове и избили пазачите. Дотичал друг слуга и съобщил, че гръм поразил всичките овце и овчари. Ето и трета слуга пристигнал и казал, че разбойници нападнали камилите, отвлекли ги и избили слугите. Това не стигнало. Дошла грозна вест: страшна буря връхлетяла и съборила къщата, в която били събрани синовете и дъщерите на Иова. Всички в нея загинали.

Така Иов в един ден изгубил всичко — и богатство и деца. Но той не паднал духом, нито похулил Бога. Раздрал дрехата си, коленичил смирено и казал: „Господ даде, Господ взе; да бъде благословено Неговото име!”

Нещастията не спрели. Иов заболял от страшната болест проказа. Рани и струпеи покрили тялото му. Гной течел от тях. Всички странели от Иова. Никой не се докосвал до него, защото болестта била заразителна. Нещастният Иов бил изведен вън от града. Там той прекарвал дни и нощи и с чиреп чистел гнойта от раните. Хората го съжалявали. Те си казвали, че е по-добре за него да умре, отколкото да страда. Дори жена му го съветвала да похули Бога и да съгреша, та дано умре. Иов и отвърнал:

„Нима само доброто да приемаме от Бога, а злото да не понасяме?”

Дошли от далечни страни да споделят Иова трима негови приятели. Вместо да го утешат, те започнали да го укоряват, че трябва да е направил тежки грехове, щом тъй страда. Иов им казал: „Никой не е безгрешен, но аз не съм сторил тежък грях. Божията воля е такава, и аз ще изтърпя до край”.

И наистина, Иов понесъл търпеливо тежките страдания. Затова Бог го възнаградил.

Иов скоро оздравял. С труд той спечелил два пъти по-голямо богатство. Родили му се други седем сина и три дъщери. Заобиколен от нова радост, почести и слава. Иов живял щастливо до дълбоки старини.

4.5. МОЙСЕЙ

(Изход, гл. 1—18)

Потомството на Накова в Египет. Потомците на Иакова забогатели и скоро се размножили. Те станали цял народ, наричан еврейски или израилски. Еврейският народ се делил на 12 колена, според броя на Иаковите синове. Всяко коляно се ръководело от старейшина и носело името на тоя Иаковов син, от който произлизало.

Докато египтяните и техните фараони помнели Иосифа и добрините му, евреите живели добре в Египет. Но дошъл фараон, който не знаел нищо за Иосифа. Той започнал да притеснява евреите и да им възлага тежки работи — да копаят канали, да правят тухли и да строят градове и крепости, да носят тежки камъни за пирамиди и т. н. Друг фараон пък издал жестока заповед: всяко новородено мъжко дете у евреите да бъде умъртвено.

Бог дал на евреите водач, който да ги изведе от Египет и ги върне в Ханаанската земя. Тоя водач бил Мойсей.

Раждането на Моисея. Една майка, от коляното на Леви, родила син. Тя го крила грижливо цели три месеца.

Повече не могла да го пази. Тогава взела насмолена кошница, турила в нея детенцето и я пустила между тръстиките на реката Нил. Сетне поръчала на дъщеря си Мариам да наглежда отдалеч кошницата с детето.

Скоро при реката дошла фараоновата дъщеря. Тя съгледала кошницата и заповядала на прислужниците си да и я донесат. Отворили кошницата. Царската дъщеря видяла в нея хубаво детенце, което плачело. Тя го съжалила и заповядала да го приберат, макар да се сетила, че то е еврейче.

Мариам видяла всичко. Отишла при царската дъщеря ѝ и казала, че може да намери дойка за детето. Царската дъщеря се съгласила. Мариам довела майка си, която взела своя син и го кърмила. След три години детето било заведено във фараоновия дворец. Царската дъщеря го осиновила и му дала име Мойсей, което значи «изваден от вода».

Мойсей във фараоновия дворец. Мойсей бил възпитаван като царски син, но останал с твърда вяра в Бога и милеел за сънародниците си. Веднъж видял, как египтянин биел жестоко един евреин. Мойсей не се сдържал и убил египтянина, за да спаси сънародника си. Фараонът се научил за станалото и се разгневил. Мойсей избягал в далечната Мадиямска страна.

Мойсей — водач на народа си. В Мадиямската страна Мойсей станал пастир при един свещеник. След време Бог му заповядал да се върне в Египет и да застане начело на народа си.

Заедно с брата си Аарона, Мойсей отишел в Египет. Той се явявал няколко пъти пред фараона и му казал, че по Божия воля трябва да пусне еврейския народ да се върне в отечеството си. Фараонът не само че не го послушал, но заповядал да наложат на евреите още по-тежка работа. По Божия воля, обаче, тежки бедствия сполетели египтяните — болести налегнали добитъка, град унищожил посевите, скакалци изпълнили нивите, явили се смъртоносни мухи. Фараонът оставал непреклонен. Той дори заплашил Мойсея, че ще го убие, ако продължава да се явява пред него. Тогава Бог изпратил на египтяните тежко наказание: в една нощ измрели всичките им първородни синове. Не бил пощаден и фараоновият дом. Фараонът тогава се

изплашил. Той повикал Моисея и Аарона и ги помолил по-скоро да изведат евреите от Египет.

Евреите напушат Египет. Еврейският народ знаел деня на своето освобождение и тайно се приготвил за него. По Божия заповед всяко еврейско семейство заклало агне, опекло го и го изяло с безквасен хляб и горчиви треви.

Това било Пасхата, която означавала избавянето на евреите от тежкото египетско робство. Бог заповядал на евреите да си спомнят всяка година деня на своето освобождение, да го празнуват като празник на Господа и да ядат пасхално агне. Тоя празник бил наречен Пасха.

Евреите се запътили за своето отечество. Те взели със себе си и костите на Иосифа. Скоро стигнали брега на Червено море и се разположили на стан.

Фараонът се разкаял, загдето освободил евреите. Той тръгнал с многобройна конница да ги върне. Това се разчуло в стана на евреите. Настъпила уплаха. Тогава Мойсей, по Божия заповед, вдигнал жезъла си и ударил напреко морето. Появил се силен вятър. Той раздвоил морската вода. Морското дъно се показало. По него, като по сух път, евреите минали на отвъдния бряг! Египтяните се впуснали да го гонят. Мойсей пак ударил напъряк пътя. Морската вода се сляла. Фараонът загинал заедно с конницата си. Тъй се избавил еврейският народ. Той с молитва благодарил на Бога и с хвалебни песни възпял силата Му.

Робството на евреите траяло 430 години. Когато Иаков се заселил в Египет, потомството му наброявало едва 75 души. Когато евреите напуснали Египет, те броели 600 хиляди души само мъже, годни да носят оръжие, без жените и децата.

5. СИНАЙСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

(Иzx. 19; 20; 24 и др.)

На третия месец след излизането си от Египет евреите се разположили на стан около планина Синай. Бог се явил на Мойсея и му казал: „Спомни на Иаковото потомство, че аз го изведох от Египет и го запазих дотука. Нека то слуша гласа Ми и изпълнява Моите заповеди”.

Мойсей събрал народните старейшини и им предал Божията воля. След това заповядал на народа да се приготви да чуе Божиите заповеди. Народът прекарал три дни в пост, молитва и въздържание.

На третия ден, рано сутринта, черен облак покрил Синай. Светкавици една след друга заблестяли. Гръм затрецял. Заехтяла цялата околност. Мойсей повел народа към планината. Чули се тръбни звуци. Дим като от пещ се издигал от планината, която цяла се тресяла. Всичко това свидетелствало, че Бог присъства на Синай. Всред дим, огън и гръм се чул гласът на Бога, който изрекъл следните десет заповеди:

1. аз съм Господ Бог твой. Да нямаш други богове освен Мене!
2. Не си прави кумир (идол) и никакво изображение на онова, що е горе на небето, що е долу на земята и що е във водата под земята. Не им се кланяй и не им служи!
3. Не изговаряй напразно името на Господа, твоя Бог!
4. Помни съботния ден, за да го пазиш свето; работи шест дни и в тях свърши всичките си работи, а седмият ден е събота на Господа, твоя Бог; недей върши в него

никаква работа!

5. Почитай баща си и майка си, за да ти бъде добре и да живееш дълго на земята!

6. Не убивай!

7. Не прелюбодействай!

8. Не кради!

9. Не лъжесвидетелствай!

10. Не пожелавай дома на ближния си; не пожелавай жената му, нито нивата му, нито слугата му, нито вола му, нито осела му, нито никакъв негов добитък — нищо, което е на ближния ти!

Народът с трепет изслушал Божиите заповеди и се върнал в шатрите. Мойсей останал на планината и престоял 40 дни и нощи в пост и молитва. Там той получил от Бога две каменни плочи (скрижали) на които били написани 10-те Божии заповеди. На едната плоча били написани първите четири заповеди, които определяли длъжностите на човека към Бога, а на другата — останалите шест заповеди, които определяли, как да живеят хората помежду си.

Евреите прекарвали цяла година около Синай. По Божия заповед Мойсей им определил постоянно място за молитва — една голяма палатка, наречена Скиния. Мойсей наредил да служат в нея само лица, избрани от коляното на Леви. Неговият брат Аарон станал първосвещеник.

Бог наказва евреите. От Синай евреите се запътили за Ханаанската земя. Понеже дотогава живяли все в робство, те не били научени на самостоятелен живот. Вярата им в Бога и в собствените им сили не била достатъчно закрепнала. Затова се уплашили да превземат обетованата земя със сила. Тогава Бог ги наказал да се скитат из пустинята 40 години. През това време евреите получили нови наредби и закони. Излезлите от Египет постепенно измирал. Младите пък се възпитавали по новите наредби и закони, без да познават робство. Така еврейският народ се възродил и подготвил за своята самостоятелност.

Смъртта на Мойсея. В края на живота си Мойсей събрал народа, благословил го и му дал последните си съвети. Той предсказал, че ще дойде Спасителят, който ще съобщи на хората Божията воля. „И ще накаже Бог ония, които не послушат Него (Спасителя), защото Той ще говори в Божие име” — казал Мойсей. После посочил за свой заместник храбривия Иисус Навин, отдалечил се в планината Нево и там умрял. Народът оплаквал любимия си водача цели 30 дни.

Мойсей написал историята на еврейския народ в пет книги, които са част от Библията.

6. ИЗРАИЛСКИ СЪДИИ

6.1 САМУИЛ

(Кн. съд. 2; 3; 1—6; кн. Цар 1—7)

Начело с Иисуса Навина евреите покорили по-голямата част на Ханаанската земя и се настанили да живеят в нея по колена.

Но умрял и Иисус Навин. Евреите нямали вече общ водител. Отвреме навреме се явявали вражди между отделните колена. Някои се отдали на лош живот. Почнали да

се кланят и на идоли. Еврейският народ отслабнал и на няколко пъти паднал под робството на съседни племена — филистимци, мадиамци, амонитяни и др. В тежки дни той се опомнял и отправял към Бога горещи молитви за помощ. Бог издигал тогава измежду евреите храбри мъже, които освобождавали народа и го управлявали. Тези мъже се наричали съдии. Бележит съдия е пророк Самуил.

Самуил бил син на бедни, на благочестиви родители. Обречен да служи на Бога, той бил заведен в скинията още тригодишен. Там отраснал и станал послушен и благочестив момък.

По това време евреите били под филистимско иго и тежко страдали. Самуил ги ободрявал, като им казал, че Бог ще ги избави. Когато народът с разкаяние поискал от Бога помощ, Самуил го свикал на обща молитва и жертвоприношение. Филистимската войска узнала това и се запътила да нападне събрания народ. По Божия воля чули се силни гръмотевици. Филистимците се уплашили от техния трясък. В редовете им настъпило безредие. Тогава Самуил повел народа и, с подкрепа на Бога, разбил неприятеля.

Така Самуил освободил народа и взел да го управлява. Разрешавал справедливо всякакви препирни, обикалял от град на град и проповядвал. Всички го обичали и уважавали.

7. ИЗРАИЛСКИ ЦАРЕ

7.1. САУЛ

(I Цар. 8—16)

Евреите искат цар. Самуил остарял. Съдии станали неговите синове. Те съдели, обаче, несправедливо. Народът не бил доволен. Неговите старейшини се явили пред Самуила и го помолили да им постави цар, който да управлява и да съди.

Самуил се обърнал с молитва към Бога и получил заповед да изпълни народното желание. Тогава помазал за пръв цар на евреите един млад, висок и снажен момък от Вениаминовото коляно. Този момък се казал Саул.

Управлението на Саула. Саул се заел да стегне и засили държавата. Той уредил постоянна войска и водил няколко сполучливи войни. За всичко се съветвал със Самуила. Молел се на Бога и изпълнявал волята му. Управлявал разумно и съдел справедливо. Затова народът го обикнал. Сам Бог закрилял младия цар и му помагал.

Саул изгубва Божията закрила. Скоро Саул се възгордял и заживял в разкош и блясък. Царската власт и големите богатства го заслепили. Саул взел да се смята за по-горен от всичко. Не се вслушвал и в съветите на Самуила. Мислел, че може всичко да върши, щом е цар. Така, веднъж принесъл на Бог жертва сам, без свещеник. Друг път, при една война, задържал за себе си най-богатата плячка, при все че Самуил го съветвал да не взема нищо. Поради тия и много още други грехове, Бог вдигнал закрилата Си от Саула и заповядал на Самуила да избере за народа друг цар. Самуил изпълнил Божията воля. Тайно той помазал за цар овчарчето Давида, син на Иесея от Витлеем, от коляното на Иуда.

7.2 ДАВИД

(I кн. Цар гл. 17; 28 II кн. Цар гл. 1—9)

Давид се прочува. Веднъж филистимците обявили война на евреите и нахлули в земята им. Саул бързо събрал войски, за да спре неприятеля и да го изгони. Евреи и филистимци се срещнали. Някоя войска не смеела първа да нападне. Тъй минали няколко дни. Тогава пред евреите се изстъпил едър, снажен и силен филистимец, въоръжен от глава до пети, на име Голиат. Той се провикнал горделиво:

— Защо да се бият двете войски и да се дават жертви? Нека излезе един от вас да се бие с мене! Ако ме победи и убие, ние всички ще се покорим и ще ви бъдем роби.

Няколко дни наред Голиат повтарял поканата си и ставал все по-горд и подързък. Никой от евреите не смеел да излезе насреща му, при все че Саул обещавал големи награди. В това време в стана при войниците дошъл Давид — да споходи своите братя и да им донесе храна. Чул подигравките на Голиата и му домъчняло. Той не можел да търпи дръзкия Голиат и поискал да се бие с него. Саул му позволил и му дал шлем и ризница. Давид не взел войнишкото облекло. По-леко му било да се бие с овчарските си дрехи. Взел само прашката си и пет обли камъка. Голиат го погледнал насмешливо. „Като на куче ли идеш срещу мене с тояга и прашка?“ — рекъл му той. А Давид спокойно отговорил: „Ти идеш срещу мене с оръжие, а аз — с Божието име“. И веднага турил камък в прашката, завъртял я и ударил Голиата право в челото. Голиат паднал на земята. Давид изтичал, измъкнал меча му и го убил. Филистимската войска се разбягала уплашена и напуснала пределите на еврейското царство. Давид се прочул след тази победа. Народът го обикнал.

Царуването на Давида. Скоро Саул загинал в нова война с филистимците. Тогава народът единодушно избрал Давида за цар.

Давид отначало водил победоносни войни. Той покорил околните народи и ги накарал да му плащат данък. Превзел и гр. Иерусалим, който дотогава бил още в ръцете на хананеите, и го направил своя столица. Давид положил големи грижи за държавата си. Той създал добри закони, назначил справедливи съдии и си избрал честни и умни съветници.

Давид бил строг изпълнител на Божията воля. Когато понякога съгрешавал, той се разкайвал горчиво и молел Бога да му прости. Давид искал да съгради величествен храм, който да замести скинията. Бог обаче му открил, че това ще направи неговият син.

Давид бил и поет. Написал много духовни песни, наречени псалми, събрани в една книга-псалтир. В тях възпял Божието величие и мъдрост, Божията сила, доброта и справедливостта.

Бог открил на Давида, че от рода му ще се роди Спасителят на човечеството. И Давид пророчествувал за раждането на Спасителя. В псалмите си той Го нарича Син Божи и говори за Неговата смърт, възкресение и възнесение.

Давид царувал 40 години.

7.3 СОЛОМОН

(III кн. Цар. гл. 3—15)

Още приживе Давид определил за свой наследник сина си Соломона. Като заел престола, Соломон принесъл Богу благодарствена жертва и поискал от Него само мъдрост, за да управлява достойно голямото еврейско царство. И наистина, Бог го надарил с такава мъдрост, че Соломон станал най-велик измежду всички тогавашни царе.

Соломонова мъдрост. Веднъж при Соломона дошли да се съдят две жени. Едната казала:

— Господарю, аз и тая жена живеем в една къща. И двете добихме по едно дете. Нощес, детето на тая жена умряло. Когато аз съм спала, тя взела моето дете и сложила при мене мъртвото. На сутринта видях, че умрялото не е онова, което съм родила.

— Не, господарю — викнала другата жена — Мъртвото дете е нейно, а живото е мое.

И двете жени започнали да се препират.

Тогава царят заповядал да разсекат живото дете на две половини и да дадат по една на всяка жена.

Остра болка прорязала душата на истинската майка, когато чула страшната заповед. Тя изпищяла, паднала на колене пред царския трон и казала:

— О, господарю мой, не убивай детето! Дай го ней! Нека бъде живо, макар и в чужди ръце.

А втората жена спокойно рекла:

— Разсечете детето! Нека не бъде ни мое, ни нейно. Соломон познал, че първата жена е истинската майка и заповядал да и дадат детето.

Соломоновите съветници останали учудени и си казали: „В него има Божия мъдрост”.

Соломон построява и освещава храма. Соломон се заел да изпълни завета на баща си. Още в първите години на своето царуване той започнал да събира градиво, необходимо за построяването на величествен храм. За място на постройката избрал хълма Мория, гдето Авраам щял да принесе в жертва сина си Исаака. Царят на Финикия му изпратил скъпи кедрови дървета. Дошли и най-опитните зидари от цялото царство. Соломон не жалел средства, за да бъде храмът най-величествен.

180 000 души работили 7 1/2 години за изграждането му. 3300 души ги надзиравали. Постройката била все от дялани камъни. Отвътре била обкована с кедрово дърво. Колоните били от скъп мрамор, а вратите — от хубаво маслиново дърво. Имало много златни и сребърни украшения. Всички съдове и принадлежности били от злато и сребро, украсени със скъпоценни камъни.

Когато храмът бил готов, Соломон наредил да се освети тържествено. За осъществяването дошли в Йерусалим старейшините на еврейския народ и много богомолци. Свещенослужителите с тържествени църковни песни пренесли ковчега с скрижалите от скинията в новия храм. Когато ковчегът бил положен, облак изпълнил храма. Това било знак, че Бог присъства. Тогава Соломон вдигнал ръце към небето и с висок глас помолил Бога да приема молбата на всеки, който влезе в тоя храм — бил той евреин или пък чужденец. После принесъл благодарствена жертва и благословил народа.

Соломон се прославя. Освен храма, Соломон построил в Иерусалим хубави дворци и много други величествени сгради. Издигнал нови градове и крепости в царството си, построил много пътища и кораби, които да служат на развитата търговия в държавата му.

Соломон бил най-славният цар по онова време. Царе и големци от други царства идвали при него за съвет. Те оставали смаяни от неговата мъдрост и богатство.

Притчи Соломонови. Соломон живял всред големи богатства, слава и почести. В края на живота си се убедил, че всичко в света е лъжовно и нетрайно. Само вярата в Бога, спокойната съвест и добрите дела са истинско, достойно и трайно богатство за човека. Много често Соломон давал мъдри съвети на млади и стари, на учени и прости, за добродетелен живот. Това, което той говорил, е написано в книгите: Притчи и Еклисиаст (Проповедник) , Песен на песните и Премъдрост Соломонова. Тези книги са части от Библията.

Ето някои от мъдрите Соломонови мисли, написани в книгата му Притчи:

„Слушай, синко, поуката на баща си и не отхвърляй съвета на майка си!”

„Не отказвай да сториш добро на оногова, който се нуждае, щом ръката ти има сила да го стори!”

„Не крой зло против ближния си, когато с доверие живее при тебе!”

„Не се карай без причина с хората!”

„Придобивай мъдрост, придобивай знания, не забравяй това и не се отклонявай от думите на устата си!”

„Не стъпвай в пътеките на нечестивите и не ходи по пътя на лошите!”

„Пътеката на праведните е като лъчезарно светило което свети все повече и повече досред пладне.”

„А пътят на беззаконниците е като тъмнина: те не знаят, о какво ще се спънат.”

„От всичко, що е за пазене, най-много пази сърцето си, защото в него са изворите на живота.”

„Мъдър син радва баща си, а глупав син е тъга на майка си.”

„Ленива ръка докарва сиромашия, а ръката на прилежните обогатява.”

„Който се надява на богатството си, ще падне; а праведниците като лист ще зеленят.”

„Мъдра жена урежда къщата си, а глупавата я съсипва с ръцете си.”

8. ПРОРОЦИ

След смъртта на Соломона голямата еврейска държава се разделила на две царства — Иудейско и Израилско. Евреите заживяли в разкош и леност като околните езически народи. Между тях се появило идолопоклонство. Самите царе давали лош пример на народа: женели се за идолопоклонки и водели разпуснат живот. Развалата се ширела и между бедни, и между богати.

В тия тежки времена Бог избирал измежду своите благочестиви мъже, които проповядвали Неговото име, възвестявали волята Му и предсказвали бъдещата служба на евреите. Тези мъже се наричали пророци.

Пророците били смели и безстрашни. Те изобличавали лошия живот и големците, па дори и на царете. Затова били гонени и живели в лишения. Мнозина

дали дори живота си. Озарени с Божия сила, те предричали идването на Исуса Христа. По-важни пророци са: Илия, Исаия и Иеремия.

8.1. ПРОРОК ИЛИЯ

(III кн. Цар. 18 и 19)

Пророк Илия живял и проповядвал в Израилското царство. Тогава царувал нечестивия цар Ахав. В държавата владеело безправие. Развалата между народа се засилила. Сам Ахав водел лош живот. Той се оженил за дъщерята на финикийския цар. За да и угоди, Ахав почнал да клони към идолопоклонство и позволил да се строят в страната капища на езическите богове Ваал и Астарта. Принасяни били в жертва дори малки деца. По настояване на жена си, Ахав разрешил да бъдат гонени и избивани всички пророци и благочестиви хора. Пророк Илия се явил пред Ахава и поискал да го отклони от лошия път. Той казал, че по Божия воля, в страната няма да вали дъжд, докато цар и народ не тръгнат в пътя на

доброто. Ахав се надсмял и заплашил пророка, че ще го убие. Пророк Илия се отдалечил в пустинята и се отдал на пост и молитва.

Думите на пророка се сбъднали. Три години и шест месена капка дъжд не капнал. В Израилската земя настанала страшна суша. Реки и потоци пресъхнали. Всичко повяхнало. Глад застрашавал страната. Тогава пророк Илия се върнал. Той започнал да зове народа към молитва и разкаяние. Явил се и при Ахава и го помолил да събере народа и всички Ваалови жреци на високата планина Кармил. Когато Ахав събрал народа, пророк Илия казал: „Нека приготвим два жертвеника и да сложим на тях жертва. Да се помоли тогава всеки на своя Бог да изгори жертвите. Който Бог изпрати огън от небето, той да е истинския”. Първи Вааловите жреци започнали да се молят. Цял ден викали към небето: „Ваале, чуй ни!”, раздирали си дрехите, мушкали телата си с ножове, облели се с кръв, но напразно. Тогава пророк Илия направил своя жертвеник. Той поставил в основата му 12 камъка, според броя на Иаковите синове, и поканил народа да се приближи. Около жертвеника изкопали ров и го напълнили с вода. Върху жертвеника сложили дърва и самата жертва. След това полели всичко с вода, за да не се съмнява някой в някаква измама. Пророк Илия коленичил, вдигнал ръце към небето и се помолил искрено на Бога да покаже Своята сила, та всички да познаят, че Той е истинският Бог. Тозчас от небето паднал огън. Той изгорил и жертвата, и жертвеника. Народът, смаян от чудото, извикал: „Ето истинският Бог!”. Вааловите жреци били избити.

Скоро след това задухал вятър от морето. Небосклонът се затъмнил. Паднал пороен дъжд. Бог излял благодатта си над Израелската земя.

Царицата чула за станалото. Тя се разгневила и се закарала да убие пророк Илия. Пророкът се оттеглил в далечната планина Хорив, гдето останал да прекара в Денят на пророк Илия се празнува на 2 август.

8.2. ПРОРОК ИСАИЯ

(Според книгата на пр. Исаия, гл. 1—66)

Пророкът Исаия бил най-бележитият пророк в Иудейското царство. Той произлизал от Давидовия род. Живел и проповядвал в Иерусалим. Петима царе се изредили на Иудейския престол през негово време. Развалата и идолопоклонството, които обхванали Израилското царство, проникнали и в Иудейското. Навсякъде имало кражби, лъжи и измами. Силните притеснявали слабите. Никой не се грижел за бедните. Всеки гледал да живее в разкош и удоволствие. Строели се капища и езически жертвеници. Появил се и тук страшният езически обичай — да се принасят малки деца в жертва на езическите богове.

В такива времена проповядвал пророк Исаия. Той бичувал пороците и изобличавал големци и богаташи заради престъпленията им. Наричал царете „законопрестъпници и съучастници на крадци”. Подканял народа към покаяние и казал: „Умийте се! Очистете се! Откажете се от злото! Научете се да правите добро, търсете правдата, грижете се за сираците и се застъпвайте за вдовиците!”

Пророк Исаия предсказвал, че ако народът не се опомни, Бог ще накаже цялата Израилска земя — ще я предаде в плен на вавилоняните, а Йерусалим, заедно с величествения храм, ще бъде разрушен. В същото време той бил вестител на Божията милост. За да утеша малцината благочестиви люде, той говорел за бъдещия Спасител.

Пророк Исаия описал тъй ясно и подробно живота на Христа Спасителя и Неговите страдания, като че ли всичко е ставало пред очите му. Така, той казал, че Христос ще се роди от Дева, ще бъде Богочовек, че Дух

Свети ще слезе над Него, че ще проповядва и ще прави чудеса, ще бъде разпънат между двама разбойници, ще умре и ще възкръсне. Заради това ясно пророчество за Христа пророк Исаия е наречен вехтозаветен евангелист.

Пророк Исаия е предсказвал още, че за човечеството ще настъпят нови времена, когато няма да има вражди и неправди, а всички на земята ще добруват и ще живеят в мир и братска обич.

Пророк Исаия умрял мъченически. При нечестивия цар Манасия той бил прерязан с трион. Пророчествата и проповедите му са събрани в една книга, която е част от Библията.

8.3. ПРОРОК ИЕРЕМИЯ

(Според книгата на пр. Иеремия, гл. 1—52)

Пророк Иеремия е друг бележит иудейски пророк. В негово време развалата на народа взела страшни размери. Пророк Иеремия бичувал пороците и беззаконията и предсказвал, че приближава ден на Божието наказание. Всички обаче му се смеели. Никой не обръщал внимание на думите му. Някои дори искали да го убият с камъни. Тогавашният цар Седекия се опитал да премахне пророка. Той го хвърлил в тъмница, после — в дълбока яма с тиня и след туй — пак в тъмница. Но пророкът не преставал

да говори за близкото бедствие. В това време вавилонският цар Навуходоносор завладял една по една иудейските земи. Превзел и Иерусалим. Разорил го заедно с храма и отвел жителите му във Вавилон. Навуходоносор предоставил на пророк Иеремия да си избере — да отиде ли във Вавилон, или да остане. Пророкът останал да оплаква разорения град.

Бог открил на Иеремия, че робството на евреите във Вавилон ще трае 70 години. И пророкът казвал това още преди пленяването. Той предсказвал, че ще дойдат времена, когато Бог ще даде нов закон, написан не на каменни плочи, а в сърцата на хората. Това пророчество се отнася за времето, когато се родил Христос.

И пророк Иеремия загинал мъченически. Той бил убит с камъни от своите сънародници.

Всички проповеди и предсказания на пророка Иеремия са събрани в три книги. Едната книга носи неговото име и съдържа пророчески речи. Другата се нарича Плач Иеремиев. В нея е предадена дълбоката скръб на пророка за разрушението на Иерусалим и на храма и за отвеждането на народа в плен. Третата книга се нарича Послание Иеремиево. Тя съдържа словата на пророка към тия, които щели да бъдат отведени пленници във Вавилон. И трите книги са част от Библията.

9. ДУХОВЕН УПАДЪК НА ЧОВЕЧЕСТВОТО.

Надежди на еврейския народ и на другите народи за идването на Спасителя

Както предсказал пророк Иеремия, евреите стояли под вавилонско робство 70 години. Във времето на персийския цар Кир били освободени. Те не могли обаче да създадат трайна и силна държава. Завладявани били и от други народи: македонци, сирийци и най-сетне — от римляни.

Евреите пострадали тежко. Те обеднели. Страната им била разорена от продължителни войни. Мнозина я напуснали и отишли да живеят в други земи на обширната римска империя. Римляните оставили за цар на евреите един жесток техен сънародник, на име Ирод. Ирод се страхувал да не му отнеме някой престола. Той убил своя зет, деда си, жена си, дори баща си и двамата си сина. Неговата жестокост ужасила всички.

При това тежко положение евреите имали само една надежда, че Бог скоро ще изпълни Своето обещание и ще изпрати Спасител. В пророческите книги те открили, че идването на Спасителя е много близко. Така, според пророчеството на патриарха Иакова, Спасителят ще се роди, когато се прекрати царският род от коляното на Иуда. А Ирод, новият цар, не бил от това коляно.

По това време Свещеното писание било преведено на гръцки език. Чрез него езичниците се запознали с вярата в един Бог. Те открили, че тая вяра е истинска, а езичеството — заблуда. Повечето от тях не почитали вече своята вяра. Те били недоволни, загдето в римската държава царували измама, лъжа и неправди. Тия езичници не вярвали, че животът ще се оправи с човешка сила. Те все повече се убеждавали, че доброто в света ще дойде само от единия и истински Бог. Така надеждата за идването на Спасителя проникнала и между езичниците и обхванала

целия тогавашен свят.

Евреите не си представяли еднакво, какъв ще бъде Спасителят. Благочестиви люде, които правилно тълкували свещените книги, очаквали Спасителя като Син Божии, който ще проповядва ново учение за братство и любов между хората и ще върши чудеса. Други неправилно очаквали Спасителя като земен цар. Те смятали, че тоя цар ще премахне римската власт и ще образува голяма държава, в която евреите ще се ползват от всички блага.

СВЕЩЕНА ИСТОРИЯ НА НОВИЯ ЗАВЕТ

10. РОЖДЕНИЕ НА ЙОАНА КРЪСТИТЕЛЯ

(Лука 1:5—22; 57—65)

Във времето на цар Ирода живял в Иудея един свещеник, на име Захария. Жена му се наричала Елисавета. И двамата били благочестиви люде и строго пазели Божиите заповеди. Те остаряли, а си нямали чедо. По това време бездетните семейства се смятали за грешни и наказани от Бога. Захария и Елисавета се измъчвали от това. Те постоянно се молели на Бога да не ги остави на старини без рожба.

Ангел Господен се явява на Захария. Веднъж било ред на Захария да служи и влязъл в храма да прикади. Много народ се молел отвън. Тогава се явил на Захария ангел Господен. Свещеникът се изплашил, но ангелът му казал:

— Не се бой, Захарие! Твоята молитва е чута. Елисавета ще ти роди син, когото ще наречеш Йоан. Той ще е велик пред Бога. Ще се изпълни с Дух Свети и ще обърне към Бога мнозина синове израилски.

Захария рекъл на ангелите:

— По какво ще узная, че думите ти ще се сбъднат?

— Аз съм Гавриил, ангел Господен. Пратен съм от Бога да ти известя това. Понеже ти не повярва на думите ми, ще онемееш и не ще проговориш до деня, в който ще се сбъдне казаното от мене.

Като казал това, ангелът станал невидим. Захария онемял. Богомолците дълго го чакали и се чудели, защо той се бави. Когато Захария излязъл и не можел да говори, всички разбрали, че с него е станало някакво чудо.

Радостта в дома на Захария. Думите на ангела се сбъднали: Елисавета родила син. Зарадвали се двамата праведни люде, а заедно с тях — и всичките им съседи и роднини.

На осмия ден трябвало да се даде име на детето. Роднините искали да го нарекат Захария, по името на баща му. Елисавета обаче им казала:

— Не, детето трябва да се нарече Йоан. Роднините се почудили, защо да го нарекат с име, каквото никой в рода не е носел. Те попитали Захария, как би искал да нарекат детето. Захария взел дъсчица и на нея написал: Йоан му е името. Тогава той проговорил веднага, прославил Бога и му благодарил за Неговата голяма милост. Това чудо се разчуло из цяла Иудея. Всички думали: „Какъв ли ще бъде тоя младенец?“

11. БЛАГОВЕЩЕНИЕ

(Лука 1:26—38)

За Света Дева Мария. Елисавета имала сродница, на име Мария. Родителите на Мария били благочестивите Иоаким и Ана. Те произлизили от Давидовия род и живеели в градеца Назарет. Дълго време били бездетни, затова непрестанно се молели на Бога да не ги оставя без рожба. Тяхната молитва била чута.

Преди да се роди, Мария била обречена да служи Богу. Когато станала на три години, родителите и я завели в храма. Там тя живяла скромно, в кроткост и послушание. Постоянно пребъдвала в молитви и изучавала свещените книги.

Мария станала на 14 години. Според обичая тя не можела да стои повече в храма, затова се върнала в родния си град. Родителите и се били поминали вече. За Мария останал да се грижи нейният далечен сродник Йосиф, също от Давидовия род.

Благата вест. Един ден Света Дева Мария се молела вкъщи. В това време Ангел Гавриил, изпратен от Бога, застанал пред нея и и казал:

— Радвай се, Марио: Господ е с тебе; ти си благословена между всички жени.

Света Дева Мария се смутила от тия думи на ангела и се замислила, какъв ли е тоя поздрав. Но ангелът продължил:

— Не бой се! Ти си намерила благодат у Бога. Ще родиш Син и ще Го наречеш с името Иисус. Той ще бъде велик и ще се нарече Син на Всевишния.

— Как ще бъде това? — запитала Света Дева Мария.

— Дух Свети ще слезе върху тебе, и силата на Всевишния ще те осени. Затова роденият от тебе ще бъде свет и Ще се нарече Син Божи — отвърнал ангелът.

Тогава Дева Мария смирено казала: „Аз съм Господня робиня; нека бъде според думите ти”. И ангелът си отишъл. Църквата празнува Благовещение на 25 март.

12. РОЖДЕНИЕТО НА ИИСУСА ХРИСТА

(Лука 2:1—20)

Във Витлеемската пещера. Скоро след това римският император Август заповядал да се преброи населението в държавата му. Според заповедта, всеки трябвало да отиде в определен ден в града, от който произхождал родът му, и там да се запише. Иосиф и Света Дева Мария отишли от Назарет да се запишат във Витлеем, града на цар Давида, понеже и двамата били от Давидовия род. Когато стигнали, те намерили града препълнен с хора. Няколко място, где да пренощуват. Иосиф и Дева Мария излезли вн от града. Там те се подслонили в една овчарска пещера. През нощта Света Дева Мария родила Божия Син Иисуса Христа. Тя Го повила в пелени и Го положила в яслите.

Ангели възвестяват рождението на Христа. През същата нощ овчари пазели стадата си в полето край Витлеем. Изведнъж ги огряла силна небесна светлина, и пред тях застанал ангел. Овчарите се изплашили. Но ангелът им казал: — Не се страхувайте! Аз ви възвестявам голяма радост за всички хора; тая нощ в града Давидов се роди Спасителят Христос Господ. Идете в пещерата и ще Го намерите повит в яслите.

И внезапно из светлината се явили безброй ангели, които славели Бога и пеели: „Слава във висините Богу, и на земята мир, между човеците благоволение!”

Песента затихнала, и ангелите отлетели в небесата. Овчарите се запътили към пещерата. В нея намерили Дева Мария, Иосифа и Младенеца повит в яслите. Като Го видели, поклонили Му се. После разказали на Иосифа и Мария всичко, което чули от ангелите за детето.

Овчарите се върнали радостно при стадата си. Те славели и хвалели Бога за всичко, що видели.

Църквата празнува Христовото рождение на 25 декември.

Как изповядваме вярата си в Божия Син. Църквата е установила да се изповядва

еднакво от християните вярата в Сина Божи. Изповядването гласи:

Вярвам и в един Господ Иисус Христос, Сина Божи, Единородния, Който е роден от Отца преди всички векове:

Светлина от светлина, Бог истинен от Бог истинен, роден, не сътворен, Който е единосъщен, с Отца и чрез Когото всичко е станало.

Който заради нас човеците и заради нашето спасение слезе от небесата и се възплъти от Духа Светаго и Дева Мария и стана човек.

С тия думи всеки християнин изявява своята вяра, че Иисус Христос е Бог; че Той е единороден Син Божи, който вечно е съществувал; че по всичко е еднакъв с Бога Отца и заедно с Него е създал видимия и невидимия свят.

Християнинът вярва още, че Христос е дошъл на земята, за да спаси хората; че Той се е възплатил от Свети Дух и е станал човек.

13. ДЕТСТВО НА ИИСУСА ХРИСТА

Сретение Господне (Лука 2:22—38). На 40-ия ден след раждането на Христа, Йосиф и Света Дева Мария занесли Богомладенеца в Иерусалимския храм, за да Го представят на Господа и да принесат, според закона, жертви. По това време в Йерусалим живеел праведен и благочестив старец, на име Симеон. Нему било предсказано, че няма да умре, докато не види Спасителя. По Божие указание Симеон дошъл в храма, когато Йосиф и Мария били там. Той взел на ръце Божествения Младенец, благословил Бога и радостно казал:

„Сега мога спокойно да умра, Господи, защото очите ми видяха Спасителя на всички люде; Той е светлина, която ще просвети езичниците и ще прослави Твоя избран народ — Израеля”.

Там била и една стара благочестива жена, пророчица Ана. Тя не се отделяла от храма и служела Богу с пост и молитва. Ана се приближила до Иисуса и започнала да хвали Господа. Тя говорела за Спасителя на всички, които очаквали Неговото идване.

Представянето на Иисуса Христа в храма пред Господа се нарича Сретение Господне. Църквата го празнува на 15 февруари.

Мъдреци се покланят на Христа (Матей 2:1 — 12). Когато Иисус се родил, на небето се явила голяма и светла звезда. Видели я трима мъдреци, които живеели в далечни източни страни. Те открили по нея, че трябва да се е родил иудейски Цар. Мъдреците отишли в Иерусалим и започнали да разпитват:

— Где е родилият се Цар иудейски? Ние видяхме звездата Му на изток и дойдохме да му се поклоним.

Ирод чул това и много се уплашил. Помислил си, че е дошъл краят на царуването му щом се е родил нов цар. Той свикал всички първосвещеници и учени и ги запитал, где трябва да се роди Христос. Отговорили му, че Той трябва да се роди във Витлеем. Ирод казал това на мъдреците. Той ги помолил да му известят, когато намерят Младенеца, за да иде да Му се поклони.

Мъдреците се упътили за Витлеем. Чудната звезда вървела пред тях. Тя застанала над къщата гдето бил новороденият Младенец. С голяма радост мъдреците влезли вътре и намерили Младенеца. Те Му се поклонили и Му поднесли като на Цар скъпи дарове: злато, ливан и смирна.

През нощта Бог казал на мъдреците да се не връщат при Ирода, защото той искал да погуби Детето. И мъдреците си заминали за своята страна по друг път.

Ирод избива децата във Витлеем (Матей 2:13—23). Когато мъдреците си заминали, ангел Господен се явил на сън Иосифу и му казал:

— Вземи Детето и Майка Му и бягай в Египет. Там ще стоиш, докато ти кажа, защото Ирод търси да погуби Детето.

На сутринта рано благочестивото семейство било вече далеч от Витлеем, на път за Египет.

Като не получил известие от мъдреците, Ирод разбрал, че е измамен. Той се разгневил и заповядал да избият във Витлеем и околността му всички деца от две години надолу. Ирод се надявал, че между избитите деца ще попадне и новороденият Цар иудейски.

Жестоката заповед била изпълнена. Иродовите войници избили 14 хиляди невинни деца. Плач и писък изпълнили Витлеем и околността му.

Скоро Ирод умрял от мъчителна болест. Ангел Господен се явил на сън Иосифу и му казал, че може да се върне, защото Ирод умрял. Иосиф се върнал с Дева Мария и Иисуса Христа и се заселил в града Назарет.

14. ЮНОШЕСКИ ГОДИНИ НА ИИСУСА ХРИСТА

(Лука 2: 40—52)

Иисус растял и ставал умен и послушен момък. Божията благодат била върху Него, и Той се изпълнял с мъдрост. Скоро се научил да чете. Най-много четял Свещеното писание. В свободното си време помагал на Иосифа, който бил дърводелец.

Всяка година Иосиф и Дева Мария ходели в Йерусалим за големия празник Пасха. Когато Иисус станал на 12 години, Той отишел с тях. Празникът свършил. Иосиф и Мария потеглили за Назарет. Иисус обаче останал в Йерусалим. Родителите Му не забелязали това. Помислили си, че Той е тръгнал напред с някои сродници или познати. До вечерта не Го намерили никъде и се върнали разтревожени в Йерусалим да Го търсят. След три дни Го намерили в храма да седи между учени свещеници и старейшини и да разговаря с тях. Всички, които слушали Иисуса, се чудели на Неговия ум и на отговорите Му.

Дева Мария се приближила и казала:

— Чедо, какво направи с нас? Твърде много се измъчихме да Те търсим!

— Защо сте Ме търсели? — отговорил кротко Христос — Не знаете ли, че аз трябва да съм в дома на Отца Си?

С тия думи Иисус искал да каже, че е дошъл да служи Богу и да изпълни волята Му. Но Иосиф и Дева Мария не разбрали това.

Иисус се върнал в Назарет. Там прекарал до 30-та Си година в послушание, молитва и труд.

15. СВ. ИОАН ПРЕДТЕЧА И НЕГОВОТО УЧЕНИЕ

(Матей 3:1—12 Марко 1:1—8 Лука 3:1—20 Иоан 1:6—8;15—28)

Дошло време Иисус Христос да излезе на проповед. Около река Йордан тогава проповядвал един праведен и благочестив човек. Той бил Иоан синът на Захария и Елисавета. Той от малък останал сираче: баща му, според преданието, бил убит,

загдето скрил сина си, когато Ирод избивал децата във Витлеем. Когато пораснал, Иоан отишел в пустинята. Там изучавал Свещеното писание и прекарвал в молитви към Бога. Носел дреха от камилска вълна и се препасвал с кожен пояс. Хранел се с плодове и див мед. Иоан напуснал пустинята по Божия заповед, за да проповядва. Той обиколил цялата страна около Иордан и казвал на хората:

— Покайте се, защото царството небесно приближава! Вършете добри дела и бягайте от злото! Помагайте си един на друг; който има две дрехи, нека даде едната на този, който няма; който има храна, нека направи същото!

Отвсякъде идели люде да слушат Иоана да изповядват греховете си. Той ги кръщавал в реката Иордан. Дошли и мнозина фарисеи. Иоан знаел, че те са горди, лукави и лицемерни, че само приказвали за доброто, а нищо добро не вършели. Затова ги укорил строго и им казал, че няма да се спасят, ако не се поправят. „Всяко дърво, което не дава добър плод, се отсича и хвърля в огъня”, казвал им Иоан, т. е. който не се покае, не върши добро и не повярва в Христа, ще бъде подхвърлен, подобно на безплодно дърво, на унищожение.

„Но кой е този строг проповедник?”, питали се хората. И понеже всички очаквали да дойде Спасител, то мнозина, като слушали Иоана и гледали праведния му живот, си казвали: „Да не би той да е Христос?” Дори от Иерусалим дошли свещеници да питат Иоана, кой е той. Иоан отговарял, че не е Христос, а е дошъл да подготви хората да приемат Христа. „След мене иде по-силният от мене, на Когото не съм достоен да развържа ремъка на обувката Му. Аз ви кръщавам с вода, а Той ще ви кръсти с Дух и огън”, казвал Иоан.

В св. евангелие Иоан е наречен кръстител, понеже кръщавал. Църквата го нарича и предтеча, понеже вървял пред Христа и проповядвал за Него. Ние празнуваме паметта му на 7 януари.

16. КРЪЩЕНИЕ НА ИИСУСА ХРИСТА

(Матей 3:13—17; Марко 1:9—11; Иоан 1:20-34)

Един ден Иоан кръщавал край Иордан. При него дошел Иисус, за да се кръсти. Иоан не бил виждал дотогава Иисуса. Неговото сърце обаче трепнало: Иоан познал, че пред него е Христос, обещаният Спасител. Като съзнавал, че стои много по-долу от Христа, той Му казал:

— Аз трябва да се кръстя от Тебе, а Ти идеш при мене? Иисус обаче му отвърнал:

— Остави, ние трябва да изпълним казаното в закона. Иоан тогава кръстил Иисуса.

Когато Христос излизал от водата, небето се отворило. Дух Свети слязъл и застанал над Христа във вид на гълъб. В тоя миг се чул Божият глас:

— Ти си Моят възлюбен Син, в Когото е Моето благоволение.

Известно време след кръщението, когато Иисус минавал покрай Иордан, Иоан Кръстител Го видял и казал на хората:

— Ето Агнецът Божи, Който взима върху Си греха на света. Аз Го не познавах. Но Бог, който ме прати да кръщавам с вода, ми рече: „Над Когото видиш да слиза

Духът, Този е, Който ще кръщава с Дух Свети”. И аз видях и свидетелствувам, че този е Син Божи.

Църквата празнува кръщението Христово на 6 януари.

17. ХРИСТОС В ПУСТИНЯТА СЕ ГОТВИ ЗА ОБЩЕСТВЕНА ПРОПОВЕД

(Матей 4:1—11; Лука 4:1—13)

След като се кръстил, Иисус Христос трябвало вече да излезе на проповед. Той знаел, че Му предстояла тежка работа. Затова на първо време се отдалечил в пустинята, за да се приготви чрез пост и молитва да изпълни делото за спасението на света. Изпълнен с Дух Свети, Той прекарал там четиридесет дни и нощи, без да яде нещо. На четиридесетия ден огладнял. Тогава злият дух пристъпил да изкушава Иисуса.

— Ако си Син Божи, кажи на тия камъни да станат хляб, за да се нахраниш — рекъл той.

Христос не се съблазнил и отвърнал:

— В свещените книги е писано, че не само с хляб живее човек, а и с всяко слово, което излиза от Божиите уста.

Злият дух пристъпил към друго изкушение. В миг той повел Христа към Иерусалим, поставил Го на най-високата част на Иерусалимския храм и Му рекъл:

— Ако наистина Ти си Син Божи, хвърли се долу. В свещените книги е писано, че Бог ще заповяда на ангелите си да Те понесат на ръце, да не препънеш ногата Си о камък.

— В свещените книги е писано също: „Не изкушавай Господа, твоя Бог” — отговорил Иисус.

Сатаната се смутил от тоя отговор. Той поискал за трети път да съблазни Христа, затова Го завел на една висока планина. Оттам Му показал всички царства на света и техните богатства, па Му казал:

— Всичко това ще Ти дам, ако паднеш и ми се поклониш!

— Махни се от Мене, сатана! Защото е писано: „На Господа Бога твоего да се покланяш и само Нему да служиш”, отвърнал Христос.

Като не можал да съблазни с нищо Христа, сатаната се изгубил. Дошли ангели и заславили Божия Син. А Иисус, с крехък дух и воля напуснал пустинята и отишъл да служи на народа.

18. ПЪРВА ПАСХА В ИЕРУСАЛИМ

(Йоан 2:13—25; 3:1—21)

Христос изгонва търговците от храма. Наближил големият празник Пасха. Богомолци от цяла Палестина се запътили за Иерусалим. Отишел и Иисус и влязъл в храма да проповядва. В двора на храма имало търговци на волове, овце и гълъби, и менячи на пари, седнали край своите маси. Иисус се наскърбил от това. Той изплел

камшик от върви и изпъдил търговците, съборил масите на менячите, а парите им разпилял. Отишъл после при продавачите на гълъби и им казал:

— Дигнете това оттук и дома на Моя Отец не правете дом за търговия!

Христос предрича своята съдба. Началниците на храма видели, какво направил Исус, и се разгневили. Те отишли при Христа и надменно Го попитали:

— Кой си Ти, та вършиш това? С какво ще ни докажеш, че имаш власт да пъдиш хората от храма?

Христос спокойно им отвърнал:

— Разрушете тоя храм, и Аз в три дни ще го въздигна.

— Тоя храм е строен 46 години, та Ти ли в три дни ще го въздигнеш? — казали в недоумение евреите. Те не разбрали, че Исус им говори за Себе Си — че ще бъде чут и на третия ден ще възкръсне.

Беседа с Никодима. Христос извършил в Иерусалим много чудеса. Мнозина повярвали в Него. Измежду тях бил и един виден първенец, Никодим. Той знаел добре Мойсеевия закон. Заради своята ученост бил избран за член на синедриона, върховно еврейско съдилище. Никодим искал да беседва с Исуса. За да не го видят другите членове на синедриона, той отишъл при Христа нощем и Му казал:

— Учителю, знаем, че си дошъл от Бога, защото никой не може да прави чудеса, каквито Ти правиш.

Никодим смятал, че е достатъчно да нарича Исуса учител, дошъл от Бога, за да стане наследник на Неговото царство. Затова Исус веднага му отвърнал:

— Истина, истина ти казвам: който не се роди свише (отгоре), не може да види Божието царство.

Никодим не разбрал думите на Христа и попитал учуден:

— Как може стар човек да се роди отново?

— Не се чуди — казал Исус — Ако човек се не роди от вода и Дух Свети, не може да влезе в царството Божие.

Исус Христос не говорел за телесно, а за духовно раждане, което се извършва от Свети Дух при кръщението.

Той пояснил на Никодима, че духовното раждане е невидимо. И, за да бъде добре разбран, казал:

— Вятърът духа, гдето иска, и шума му чуваш, но не знаеш, отгде иде и накъде отива. Тъй бива с всеки, роден от Духа.

Т. е. — Дух Свети невидимо очиства и възражда човека. Възроденият вижда това по своите добри дела, чисти мисли и желания.

— Как може да бъде това? — в недоумение попитал пак Никодим.

Христос го погледнал и рекъл:

— Ти си учен и се наричаш учител израилев. Нима не можеш да разбереш духовното раждане?

И понеже Никодим знаел Свещеното писание, Исус му разкрил, че Той е Единородният Божи Син, дошъл според Божието обещание. Ако светът повярва в Него, ще се спаси. Христос разяснил още, че Бог от обич към всички люде изпратил на света Сина Си, Който е светлина. Както светлината прогонва мрака, така и добрите дела на хората ще победят злото. След тази беседа Никодим си отишъл с по-силна вяра в Христа. Той станал таен, но верен Христов ученик.

19. БЕСЕДА СЪС САМАРЯНКАТА

(Йоан 4:1—30)

След като проповядвал в много села и градове на Иудея, Иисус заминал с учениците Си за Галилея. Пътят му минал през страната Самария. Самаряни и иудеи били в постоянна и жестока вражда. Иудеите ненавиждали самаряните и не общували с тях, защото ги смятали за потомци на езичници. Самаряните пък мислели, че планината Гаризим, на която се молели Богу, е по-свето място от Иерусалимския храм.

Христос се спрял край града Сихар (Сихем) и седнал да си почине до единствения кладенец, който, според преданието, бил изкопан от патриарха Иакова. Учениците отишли в града да купят храна. В това време дошла самарянка да наточи вода. Христос и поискал да пие. Самарянката се учудила, че иудеин приема да пие вода от самарянка.

— Ако би знаела Кой говори с тебе, ти би поискала от Него жива вода — казал Христос.

Самарянката не разбрала, каква друга вода може да има, освен водата в кладенеца, и отвърнала:

— Господине, ти нямаш черпало, пък и кладенецът е дълбок. Отгдетогава имаш жива вода? Нима Ти си по-голям от Отца ни Иакова, който ни остави тоя кладенец?

За да разясни, че не говори за водата в кладенеца, Иисус казал:

— Който пие от тая вода, пак ще ожаднее. А който пие от водата, която аз ще му дам, никога няма да ожаднее, защото тази вода е извор на вечен живот.

Самарянката пак не разбрала думите на Христа. Тя поискала жива вода, та да не ожаднява и да не отива постоянно да черпи вода от кладенеца. Иисус тогава заговорил та живота ѝ, който само тя и нейните близки знаели. От това самарянката разбрала, че с нея не приказва обикновен иудеин, а някой пророк. Затова побързала да го попита:

— Господине, виждам, че си пророк. Кажете ми, где трябва да се молим — на тая ли планина Гаризим, или пък в Иерусалим?

— Жено — казал Иисус — вярвай Ми, че настъпва време, когато нито на тая планина, нито в Иерусалим ще се покланят на Отца. Бог е дух. И тия, които Му се покланят, трябва да се покланят с дух и истина. След това Иисус разкрил, че е очакваният Месия, Спасител на света. Самарянката се зарадвала. Тя оставила стомната, отишла в града и повикала всички да дойдат при кладенеца.

20. БОГОСЛУЖЕНИЕ

Що е богослужение. Да служим някому, ще рече, да изпълняваме неговите заповеди. Ние служим на Бога, когато живеем според Неговата воля и вършим това, което Той е заповядал. Нахраним ли гладен, напоим ли жаден, утешим ли наскърбен, направим ли какво да е добро — ние служим на Бога. Благочестивият и праведен живот на човека е богослужение.

Ние служим на Бога и когато Му се молим. За такова служение е определено особено място. То е Божият храм. В храма се четат молитви, пеят се свещени песни, и се извършват свещени действия. Молитвите, свещените песни и действия съставят

богослужението.

Какво трябва да е богослужението. Исус Христос казал на самарянката, че на Бога подобава да се покланяме с дух и истина. Това ще рече, че трябва да се молим с цялата си душа и сърце. Когато сме на богослужение в храма, или се молим вкъщи, в училище или другаде, трябва да мислим само за Бога и да забравим всичко земно. Ние трябва да вършим всяко добро дело от цяло сърце. Тогава само ще служим на Бога с дух и истина.

Животът на Исуса Христа, като истинско богослужение.

Сам Христос ни е показал, как да служим истински Богу. Той помагал на бедни и богати, на учени и прости, утешавал наскърбени, изцелявал болни, възкресявал мъртви. Целият Му живот е наниз от добрини към хората. „Не дойдох на земята да Ми служат, а да служа на хората” казал Исус.

Исус Христос прекарал земния си живот и в постоянна молитва към Бога. Той нищо не вършел преди да се помоли. Често посещавал храма и го наричал дом Божи, дом за молитва.

Така Исус служел на Бога и с думи, и с дела. Както учел, тъй и Сам постъпвал. Целият Негов живот е истинско богослужение. Богослужението, като възпоминание и символично възпроизвеждане живота на Христа или на важни свещени събития Исус Христос често казвал:

„Гдето са събрани в Мое име двама или трима, там съм и Аз”. Когато дошло време да се възнесе на небето, Той рекъл на учениците Си: „Аз съм с вас през всички дни, дори до свършека на света”.

Тия божествени обещания зарадвали учениците. Апостолите вече знаели, че винаги Христос ще бъде невидим с тях и с всички християни, събрани в Негово име. Ето защо често се събирали заедно, молели се, пели свещени песни, четели Свещеното писание. Понякога те нагледно си представяли страданията и кръстната смърт или други важни случки из Христовия живот.

Така християнското богослужение се е образувало от най-ранно апостолско време, за възпоминание на важни моменти от живота на Христа или на свещени събития.

21. СЪСТАВ НА ПРАВОСЛАВНОТО БОГОСЛУЖЕНИЕ

Православното християнско богослужение се състои от молитви, свещени песни, четене на Свещеното писание, поучение и свещени действия.

1. Молитва. Молитвата е разговор с Бога. Чрез нея изказваме на Бога своите мисли и желания, прославяме Небесния Отец, благодарим Му за всички милости, които ни изпраща, и просим от Него закрила срещу всяко зло. Сам Христос се е молил. Той ни е дал и образец за молитва. Това е Господнята молитва „Отче наш”.

Много молитви се употребяват при богослужение. Те са съставени от благочестиви люде, озарени от силата на Св. Дух.

Особен род молитви са ектениите. Те са сбор от къси молби, които свещеникът или дяконът произнася бавно и напевно.

2. Пеенето на свещени песни заема важно място в богослужението. Свещената песен е особен израз на молитвени чувства. По съдържание тя не се различава от молитвата.

3. Четене на Св. писание. Във време на богослужение се четат избрани места от Светото писание —

от новия и вехтия завет. Като ги слушат богомолците научават истините на Христовата вяра и правилата за истински християнски живот.

4. Поученията са тясно свързани с четенето на Св. писание. Произнася ги свещеникът. Той тълкува с тях словото Божие и насочва християните към добродетелен живот.

5. Свещените действия са външни видими знаци, чрез които изказваме вътрешните си молитвени настроения. Наричат се още обреди. По-важни от тях са:

а) Кръстният знак или кръстенето. С него изказваме вярата си в разпнатия Христа и в спасителната сила на Неговите страдания и смърт.

б) Поклон и коленичене. С тях изразяваме своето смирение и послушание пред Бога.

в) Благославяне. С него свещенослужителят предава на вярващите Божиата благодат. Когато благославя, той нарежда пръстите на ръката си така, че да изобразяват началните букви на името Христово.

г) Палене свещи и кандила означава светостта на Христовото учение. То е израз на духовна радост, любов и преданост към Бога и светиите.

д) Кадене. То означава, че молитвите на вярващите възлизат към Бога така, както димът на тамяна се издига нагоре.

21. ХРИСТИЯНСКИ ПРАВОСЛАВЕН ХРАМ

Що е храм. Храмът е особена сграда, определена и осветена за богослужение. Той се нарича още църква.

Иисус Христос често отивал в Иерусалимския храм да се моли и проповядва. По Негов пример апостолите също посещавали храма. Те се събирали на общи молитви в частни къщи, гдето извършвали богослужение. Когато римските императори преследвали християнството, християните се молели в скрити и усамотени места и извършвали богослужение над гробовете на мъченици или в подземни пещери, наречени катакомби. Когато християнството възтържествувало, започнали да се строят величествени храмове.

Форми на храма и тяхното значение. Храмовете се строят по особен план. Те са обърнати на изток и имат особена форма. Установени са следните главни форми: корабобразна, кръгообразна, кръстообразна и звездообразна (многоъгълна). Те имат символично значение. Така:

- Корабообразната форма символизира спасение. Както корабът носи пътуващите в бурно море към спасително пристанище, тъй и църквата води християните към тихото пристанище на добър и блажен живот.

- Кръгообразната форма символизира Божиата вечност и вечността на Христовото учение.

- Кръстообразната форма напомня, че християнинът получава спасение от разпнатия на кръст Иисус Христос.

- Звездообразната (многоъгълната) форма означава, че храмът, подобно на звезда, свети сред мрака на заблудите в греховете и сочи на вярващите правия път.

Обикновено покривът на храма завършва с един или няколко свода. На един от сводовете се поставя кръста.

Всеки храм е посветен на някой светия и носи неговото име.

23. ВЪТРЕШНО УСТРОЙСТВО НА ХРАМА

Храмът се състои от три части: притвор, средна част и олтар.

1. Притворът е най-западната част на храма. В старо време там са стояли оглашените — ония люде, които се готвели да се кръстят. Там стояли и тия християни, на които било наложено известно църковно наказание. Сега в притвора се продават свещи, или се пазят някои църковни принадлежности. Притворът е отделен от средната част на храма със стена, решетки или клони.

2. Средната част на храма е най-голяма. В нея стоят богомолците и църковните певци. Там се намират: амвон, владишки трон, клироси, солей и иконостас.

а) Амвонът е издигнато на няколко стъпала място. От него се чете своето Евангелие и се проповядва.

б) Владишкият трон е срещу амвона. На него стои архиерей през известна част от богослужението.

в) Солей е издигнато място пред олтара. Там дяконът произнася ектениите, или пък се чете своето Евангелие и се проповядва.

г) Клиросите са места за църковните певци. Те са два — десен и ляв. Намират се пред солея.

д) Иконостас е стената, която отделя средната част на храма от олтара. На него са наредени икони.

3. Олтарът е източната и най-важната част на храма. Той е построен по-високо от средната част. В него свещенослужителите извършват богослужението. В олтара се влиза през три врати. Двете врати са еднокрилни и се наричат дяконски. Средната врата е двойна, има завеса и се казва царска или света. През нея свещенослужителите минават само при богослужение.

Най-важни места в олтара са: светият престол и жертвеникът.

Светият престол е в средата на олтара, срещу царската врата. Той е четириъгълна маса, направена от дърво, камък или метал.

Св. престол има две покривки. Едната е от бял плат. Тя означава плащаницата, с която било обвито тялото на Христа при полагането Му в гроба. Другата е от скъп цветен плат и означава Божията слава.

На св. престол се намират следните принадлежности:

а) Антиминс. Той е четириъгълен копринен плат. В средата му е изобразено погребението на Спасителя, а на всеки ъгъл — по един евангелист. Антиминисът се освещава от архиерей. Без него не може да се отслужи литургия.

б) Даропазителница. Тя е съд, в който се пазят осветени дарове за причестяване на тежко болни християни.

в) Кръст. Той стои на престола, за да напомня постоянно за нашето спасение.

г) Евангелие. То се полага в средата на св. престол и символизира Христа и Неговото Слово.

2. Жертвеникът се намира в северната част на олтара. Той е малка четириъгълна маса. Означава яслите, в които се е родил Христос, а тъй също и Голгота, гдето бил

разпнат. В повечето църкви жертвеникът е вдълбан в източния зид на олтара и прилича на пещера.

24. ЦЪРКОВНА ПРИНАДЛЕЖНОСТ

Всички съдове и предмети, необходими за богослужение, се наричат църковна принадлежност или църковна утвар. Най-важни са свещените съдове. Те се пазят на жертвеника.

Свещени съдове са:

Св. Потир — той е златна или сребърна чаша с висока подставка. Напомня чашата, с която Христос причестил учениците Си на тайната вечеря.

Дискос е малко кръгло блюдо, с ниска подставка. Той символизира яслите и гроба на нашия Спасител.

Звездица — това са две металически полудъги, съединени подвижно в средата и разтворени кръстообразно във вид на звезда. Поставя се над дискоса и означава витлеемската звезда.

Копието е двуостро ножче. Има продълговата дръжка, която завършва с кръст. То означава копието, с което бил прободен разпнатият Христос.

Покровци са четириъгълни копринени платове. Те са три. Двата са малки. С тях покриват отделно потира и дискоса. Третият е голям, и с него покриват общо и двата съда.

Лъжичка. С нея се причестяват вярващите.

Гъбата служи за почистване на потира и дискоса.

Освен свещените съдове, църковна утвар са още:

Хоругви или църковни знамена. Те символизират победата на Христовото учение и се носят при църковни шествия.

Рипиди са металически кръгове, на които е изобразен шестокрилен ангел. Те са поставени на дълги дръжки.

Кадилница — с нея се кади тамян при всички служби.

25. СВЕЩЕНИ ИЗОБРАЖЕНИЯ

Храмът е място за молитва. Затова има украса, която възнася душата и мисълта на богомолеца към Бог и към Неговите свети угодници. Такава украса са приетите от църквата свещени изображения: кръст, свети икони и изображения на събития от свещената и църковна история. Кръстът и светите икони са задължителни за всеки храм.

Кръстът се почита от християните, като най-скъп и свещен символ на Христа и Неговото спасително дело. До времето на Исуса Христа той бил знак на позорна смърт, понеже на него разпъвали осъдените на смърт закоравели престъпници. Първите християни почитали кръста предпазливо. Когато християнството възтържествувало, кръстът бил на всеобща почит. При император Юстиниан всеки държавен документ се подпечатвал с кръстен знак.

Светите икони са изображение на ликовете на Исуса Христа, Дева Мария, светии и мъченици. Те са нарисувани с хубави бои на дъска, метал, хартия и др.

Почитането на св. икони също така е старо, както почитането на кръста. Според преданието, сам Христос чудодейно отпечатал на платно Своя образ и го изпратил на болния едески цар Авгар. Когато Авгар се докоснал до този неръкотворен образ, оздравял. Евангелист Лука бил живописец. Според преданието, той нарисувал ликовете на Божията майка и на апостолите Петра и Павел.

Изображения на събития от свещената и църковната история се рисуват по стените, сводовете и колоните на храма. Те не са задължителни.

Нравоучително значение на иконите. Иконите подбуждат вярващите към молитва и ги подтикват към християнски дела. Те са така нарисувани, че предават светостта и благочестивия живот на светията. Светостта се изобразява чрез светъл кръг около главата на светията. Образът е нарисуван обикновено бледен, изпит и изтощен, за да се предаде благочестивият живот на светията.

26. ИЗТОЧНО И ХОРОВО ЦЪРКОВНО ПЕНИЕ

Наредено е да се пее при богослужението. Хубавото пеене издига душата на вярващия към Бога и предава особена тържественост на службата.

В първите християнски времена на богослужението са пели всички богомолци. По-сетне било наредено да пеят само избрани и добре подготвени лица.

Църковните песни се пеят на различни напеви. В първите християнски времена напевите били много. Един църковен учител, св. Йоан Дамаскин, избрал от тях само осем и ги нарекъл гласове. И до днес в православно християнско богослужение се употребява осмогласното пение на св. Йоан Дамаскин. То носи името източно пение, понеже е дошло от изток и се употребява в източноправославните църкви.

Когато българският народ се покръстил, в българските църкви се въвело източно пение. По-сетне се създадо особено църковно пение, наречено старобългарско. И то било осмогласно. Употребявало се до падането на българското царство под турско иго. Тогава отново било въведено източното пение, с което си служим и до днес.

В църквите на по-големите градове, а напоследък и в по-малките, дори и в селата, е въведено тъй нареченото западно или хорово пение. То се изпълнява от много певци, разделени на 2, 3 или 4 гласа. Това пение звучи много приятно, особено ако се изпълнява от добър хор.